

HOTĂRÂREA nr.2 din 5 octombrie 2024

privind contestarea înregistrării candidaturii doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024

Nepublicată

Marian Enache	- președinte
Mihaela Ciochină	- judecător
Cristian Deliorga	- judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	- judecător
Laura-Iuliana Scântei	- judecător
Gheorghe Stan	- judecător
Varga Attila	- judecător
Benke Károly	- prim-magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Loredana Brezeanu.

1. Pe rol se află soluționarea contestației formulate de doamna Amalia Bellantoni împotriva înregistrării candidaturii doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024.
2. Contestația a fost înregistrată la Curtea Constituțională la data de 4 octombrie 2024 și formează obiectul Dosarului nr.3043F/2024, la care au fost atașate propunerea de candidatură a doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă și Decizia Biroului Electoral Central nr.18/D din 3 octombrie 2024 privind înregistrarea candidaturii și a semnului electoral ale doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024, transmise de Biroul Electoral Central (BEC) cu Adresa nr.102C/BEC/P.R./2024 din 4 octombrie 2024, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.9218 din 4 octombrie 2024.
3. În temeiul dispozițiilor art.52 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale și ale art.68 alin.(1) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, contestațiile se soluționează fără înștiințarea părților, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, pe baza sesizării și a celorlalte documente aflate la dosar.
4. Doamna Amalia Bellantoni arată că BEC a procedat la înregistrarea candidaturii în ciuda faptului că semnături ce sunt prezentate ca aparținând unor persoane diferite conțin elemente de similitudine evidentă, iar unele dintre acestea sunt fotocopii. De asemenea, în cuprinsul listelor de semnături se pot constata lipsuri evidente, fapt care trebuia să conducă la înlăturarea acestora. Or, dacă acest lucru s-ar fi întâmplat, Diana Iovanovici-Șoșoacă nu ar fi întrunit numărul minim de semnături necesare pentru înregistrarea candidaturii, iar propunerea sa ar fi fost respinsă.
5. De asemenea, dată fiind supremația Constituției în sistemul normativ din România, din cuprinsul acesteia pot fi deduse și condiții suplimentare pentru persoanele care doresc să candideze la alegerile pentru Președintele României, de care BEC trebuie să țină cont la momentul la care dispune în legătură cu înregistrarea candidaturii ori cu respingerea acesteia. În acest sens, la momentul emiterii deciziei,

BEC ar fi trebuit să ia în considerare dispozițiile art.1 alin.(1), (3) și (5), ale art.2, 80, 91, 148 și 149 din Constituție.

6. Aceste articole descriu esența rolului Președintelui României în societatea noastră democratică și valorile fundamentale pe care trebuie să le aibă orice candidat. Or, valorile care stau la baza democrației se deduc din ansamblul reglementărilor constituționale, prin interpretarea unitară a acestora, fiind în strânsă legătură și cu dispozițiile care vizează integrarea euroatlantică a României. Statutul României de stat membru al Uniunii Europene și al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) constituie garanții ale evoluției democratice a statului român, pe de o parte, din punctul de vedere al atașamentului la principiile libertății, democrației și respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale și ale statului de drept, iar, pe de altă parte, din cel al protecției *manu militari* a acestor principii care ne definesc și ne caracterizează ca stat – aspecte care indică apartenența României la modelul democratic de tip occidental și fac posibilă apărarea și protejarea efectivă a democrației. Așadar, orice candidat care aspiră să devină Președinte al României are obligația de a promova integritatea sistemului democratic și a instituțiilor fundamentale, de a respecta caracterul democratic al statului și valorile și principiile pe care acesta se întemeiază. *A contrario*, lipsa atașamentului la valorile constituționale constituie un comportament care, în sine, este contrar Constituției și care este sancționat, în cazul partidelor politice, prin declararea acestora ca fiind neconstituționale de către Curtea Constituțională, iar, în cazul persoanelor care candidează la cele mai importante demnități din stat, prin lipsa acestora de eligibilitate în cadrul alegerilor, fără ca vreuna dintre aceste „sancțiuni” să poată fi considerată o vătămare a drepturilor lor constituționale.

7. Se menționează că este de notorietate comportamentul doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă de „călcare în picioare” a valorilor înscrise în Constituție. Astfel, în anul 2021, aceasta și soțul său au fost invitați de onoare la Ambasada Rusiei la o recepție organizată cu ocazia zilei naționale a Federației Ruse. Doamna Șoșoacă a anunțat că își cere scuze Ambasadei Rusiei pentru protestul organizat în fața ambasadei ce a vizat masacrul de la Fântâna Albă. În continuare, după ce a fost implicată într-un scandal care a avut loc la Palatul Parlamentului și în care a avut calitatea de agresoare, a susținut că *„România nu e stat de drept. În România s-a instaurat dictatura. Păi în Rusia e mai multă democrație decât în România de o mie de ori. Și în China e democrație!”*

8. La finalul anului 2021, doamna Șoșoacă a fost implicată într-un scandal ce a implicat agresarea și lipsirea de libertate a unor jurnaliști Rai Uno. Astfel, în momentul în care jurnalista Lucia Gorraci a revenit alături de polițiști, aceasta a început să filmeze cu telefonul mobil înaintând în cabinet. *„Asta e răpire”*, spunea în engleză jurnalista. *„Dați-o afară”*, le-a cerut doamna Șoșoacă polițiștilor, care o trăgeau de brațe pe jurnalistă, după care au început îmbrâncelile în care a intervenit și soțul senatoarei, domnul Silviu Șoșoacă. În imagini nu se vede ce făcea acesta, dar se aude vocea doamnei Șoșoacă: *„Silviu, încetează! Silviu încetează!”*, iar polițiștii au sărit să îl imobilizeze: *„Păi, voi îl luați pe soțul meu?”*, se aude doamna Șoșoacă. La rândul ei, aceasta pare să o împingă pe jurnalistă. Este momentul în care jurnalista le-a spus polițiștilor: *„Nu ne protejați! Suntem presa!”*. *„Nu dau doi bani că sunteți presa”*, a răspuns doamna Șoșoacă. În continuare, Italia a solicitat României să lămurească situația agresării și lipsirii de libertate a jurnaliștilor italieni. Guvernul României a procedat la condamnarea intimidării jurnaliștilor de către doamna Șoșoacă și

soțul acesteia. Mai mult, autoritățile italiene au solicitat Ambasadei României la Roma informații cu privire la eventuale măsuri adoptate de autoritățile române competente.

9. În noiembrie 2021, Parchetul General a declinat Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT) un dosar penal care o vizează pe doamna Șoșoacă, în care erau efectuate cercetări în legătură cu blocarea în luna septembrie a unui centru de vaccinare anti-COVID dintr-o comună din județul Iași. În legătură cu situația generată de virusul SARS-CoV-2, doamna Șoșoacă a incitat în mod public populația la revoltă într-o manieră nedemnă de un candidat la alegerile prezidențiale.

10. La finalul anului 2021, doamna Șoșoacă a proferat amenințări la siguranța națională a statului român, sugerând că poate furniza informații de natură să destabilizeze NATO și Uniunea Europeană. Mai mult, aceasta a contribuit la diseminarea propagandei ruse prin discreditarea NATO, fapt ce a pus România într-o poziție dificilă la nivel internațional, în rândul partenerilor occidentali. O reacție similară a avut și față de Uniunea Europeană, când a declarat: *„Fă, Europo, tu mori, noi înviem și trăim în veacul vecilor! Și cu tine vor muri toți veneticii și trădătorii neamului și țării pe care i-ai cumpărat și i-ai făcut să trădeze! Piei, fă, Europo! Piei, cu diavolii tăi cu tot! Aici este Grădina Maicii Domnului! Pe aici nu se trece.”* Nu doar că această declarație reprezintă preluarea propagandei ruse în legătură cu blocul comunitar, ci arată și instabilitatea candidatului. Aceste declarații nu au caracter de excepție, fiind o regulă în discursul public al doamnei Șoșoacă. Totodată, doamna Șoșoacă a militat constant pentru scoaterea României din NATO, despre care a afirmat că este *„cea mai agresivă, incitantă, periculoasă și potențial distructivă Alianță militară!”*, pentru părăsirea blocului comunitar (așa-numitul RoExit), a fost declarată personalitatea anului 2021 de către publicația „Sputnik”, participă în mod recurent la recepțiile organizate în cadrul Ambasadei Rusiei din București, inclusiv după alegerea sa ca membru al Parlamentului European, a promovat mesaje propagandistice rusești și a solicitat inclusiv o alianță între România și Rusia în războiul declanșat de aceasta din urmă împotriva Ucrainei. La recepțiile de la Ambasada Rusiei reiterează narativele propagandei ruse, prin aruncarea culpei în sarcina Occidentului în ceea ce privește începerea și continuarea războiului din Ucraina. Aceasta a declarat la una dintre aceste recepții: *„Rusia va avea granița direct cu România, curând. Nu știu dacă este din fericire sau din păcate. Nu e problema noastră, nu trebuie să ne intereseze, noi trebuie să ne întărim, că altfel vom fi preluați. Acum suntem un stat sclavagist, nu suntem o colonie, suntem sclavi aserviți SUA. Nici UE nu înțelege că e aservită SUA. Este o colonie care joacă rolul de prostănacul Americii. Din război s-a ales praful de Europa și de economia ei. SUA nu au nevoie de competitori.”*

11. Ulterior declanșării războiului din Ucraina, o delegație formată din 4 parlamentari români, printre care și doamna Șoșoacă, a avut o întâlnire cu ambasadorul Federației Ruse, domnul Valery Kuzmin, pe tema Memoriei transmise cu privire la Neutralitatea României, Pacea de la București. Totodată, aceasta a sărbătorit Ziua Unității Naționale a Rusiei la ambasada rusă de la București, după cum reiese din fotografiile publicate de misiunea diplomatică pe Facebook.

12. În spațiul public sunt făcute afirmații inclusiv în legătură cu colaborarea doamnei Șoșoacă cu persoane influente din țară și din străinătate, prin care i-a fost facilitată acesteia organizarea de evenimente în Europa, ocazie cu care își diseminează mesajele proruse și antieuropene pe rețelele de socializare rusești, inclusiv prin intermediul unor cunoscuți apropiați de-ai lui Vladimir Putin. Doamna

Șoșoacă a oferit interviuri unor publicații rusești în care a promovat aceleași mesaje propagandistice cu cele ale Rusiei și a denigrat NATO și Uniunea Europeană, insistând pe „neutralitatea” României și necesitatea ca țara noastră anexeze teritorii în prezent ucrainene. De asemenea, a mai declarat că „*spațiul de aici ar putea să fie Elveția Balcanilor. Eu vreau neutralitate și să știți că toți ar fi interesați de o neutralitate aici. Rusia nu atacă pe nimeni, dacă nu este atacată.*” În același sens, think thank-ul Robert Lansing Institute (RLI) susține într-o analiză publicată pe 23 martie 2023 că doamna Șoșoacă are legături cu serviciile secrete militare ruse și că cea mai recentă operațiune a „GRU” în România este proiectul de lege depus de senatoarea română privind anexarea unei părți din teritoriul Ucrainei. RLI mai spune că „*este probabil ca doamna Șoșoacă să fi intrat în atenția serviciilor secrete rusești ca fostă membră a partidului de extremă dreapta neonazist antisemit prorus Alianța pentru Unirea Românilor (AUR), din care a fost exclusă*”. Totodată, aceasta a făcut în mod constant apologia invaziei ruse în Ucraina. Diseminarea mesajelor propagandistice care servesc intereselor Rusiei au fost lăudate inclusiv de șeful de la acel moment al mercenarilor Wagner, care a reacționat la demersul senatoarei Diana Șoșoacă, cea care cere anexarea de către România a unor teritorii din Ucraina.

13. În primul său discurs din Parlamentul European, doamna Șoșoacă a abordat din nou teme antioccidentale și proruse, mergând într-atât de departe încât să proclame necesitatea neutralității României, în contextul în care demersurile de integrare euroatlantică sunt consacrate la nivel constituțional.

14. De altfel, văditul dispreț față de reguli al doamnei Șoșoacă a fost arătat și prin exclamațiile sale din Parlamentul European („*E permis să fac tot ce vreau*”), ocazie cu care a fost din nou dată afară din sala plenului. Această atitudine nu a trecut neobservată în presa rusească, în care s-a reținut că „*Deputata Diana Șoșoacă, din România, a purtat o botniță în plenul Parlamentului European, ca semn de protest față de restricționarea libertății de exprimare*”, potrivit site-ului de știri ura.ru. În plus, comportamentul agresiv fizic și verbal al doamnei Șoșoacă este îndeobște cunoscut, aceasta nesfiindu-se să profereze amenințări cu moartea la adresa persoanelor cu care discută: „*Mama voastră a dracu’ de nenorociți. Nu se poate. Trebuie să fiți împușcați cu toții, bă! Bă, sclavi nenorociți, omorâți cu toții ar trebui să fiți, împușcați în piața publică.*” Pe de altă parte, doamna Șoșoacă dă dovadă de dispreț față de lege în mod constant, crezându-se mai presus de aceasta, un exemplu în acest sens fiind și momentul când a rămas fără permis de conducere, fiind amendată după ce a fost depistată conducând cu 110 km/oră pe un tronson de drum pe care viteza maximă admisă era de 40 de km/oră. Doamna Șoșoacă a avut o dispută cu polițiștii care au oprit-o în trafic, pe care i-a insultat și i-a amenințat, punând întreaga situație pe seama sistemului care vrea să o oprească din campania electorală.

15. Date fiind atitudinile și comportamentele anterioare (și prezente) ale doamnei Șoșoacă, se poate observa cu ușurință că aceasta a încercat, prin utilizarea abuzivă a demnităților pe care le-a avut/le are, să exercite suveranitatea în nume propriu, fapt interzis, *de plano*, de Constituție. Toate aceste luări de poziție oficiale (nu speculative) pe care le-a avut sunt de natură să amenințe ordinea constituțională în România, prevederile art.1 alin.(1), (3) și (5) din Constituție fiind simple sugestii demne de ignorat, după bunul său plac. În același sens, intențiile doamnei Șoșoacă în legătură cu scoaterea României din NATO și ieșirea din Uniunea Europeană (RoExit) sunt contrare literei și spiritului Legii fundamentale a statului român, care la art.148 și 149 a punctat importanța aderării României la Uniunea Europeană și la NATO. Or, și

această conduită, cu caracter vădit anticonstituțional, putea și trebuia să fie luată în considerare de către BEC la momentul emiterii deciziei de înregistrare a candidaturii doamnei Șoșoacă, întrucât se poate prefigura cu ușurință faptul că acest candidat, dacă va deveni Președinte al României, va continua să nesocotească Constituția. În același sens, aceste aspecte indică faptul că persoana în cauză nu este aptă să îndeplinească atribuțiile funcției de Președinte al României, întrucât dă dovadă de instabilitate și, prin urmare, nu poate candida în mod legitim la această poziție. Respectarea Constituției nu este doar o obligație legală, ci și una morală, mai ales pentru cel care aspiră să devină garantul acesteia.

16. O limitare a dreptului de a fi ales pentru motivele anterior menționate nu aduce atingere esenței dreptului, urmărește un scop legitim și utilizează mijloace care nu sunt disproporționate. Drepturile garantate de art.3 din Protocolul nr.1 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu sunt absolute, iar statele dispun de o marjă largă de apreciere în această materie, putând exista limitări implicite, concept ce are o importanță majoră pentru a stabili relevanța scopurilor urmărite de restricții asupra drepturilor garantate de această dispoziție. Or, având în vedere că art.3 din Protocolul nr.1 la Convenție nu conține o listă precisă de „scopuri legitime” pentru a căror realizare poate fi limitat exercițiul dreptului pe care îl garantează, statele sunt libere să se bazeze pe un scop care nu este inclus în acea listă pentru a justifica o restricție, cu condiția ca acest scop să fie compatibil cu principiul statului de drept și cu obiectivele generale ale Convenției. În sensul celor menționate sunt invocate Hotărârile din 8 noiembrie 2016, 22 decembrie 2020 și 6 aprilie 2020, pronunțate în cauzele *Yabloko Russian United Democratic Party și alții împotriva Rusiei*, paragraful 68, *Selahattin Demirtaş împotriva Turciei*, paragraful 387, și *Labita împotriva Italiei*, paragraful 42.

17. Având în vedere cele expuse, se apreciază că BEC trebuia să emită o decizie de respingere a înregistrării candidaturii doamnei Șoșoacă.

18. În dovedirea celor afirmate, contestatoarea, conform prevederilor art.52 alin.(3) din Legea nr.47/1992, a atașat la dosarul cauzei un stick de memorie cu probe video.

19. Pe rol se află și soluționarea contestației formulate de domnul Mihai Gheorghe Ursa împotriva înregistrării candidaturii doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024.

20. Contestația a fost înregistrată la Curtea Constituțională la data de 4 octombrie 2024 și formează obiectul Dosarului nr.3045F/2024, la care au fost atașate propunerea de candidatură a doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă și Decizia Biroului Electoral Central nr.18/D din 3 octombrie 2024 privind înregistrarea candidaturii și a semnelor electorale ale doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024, transmise de Biroul Electoral Central (BEC) cu Adresa nr.102C/BEC/P.R./2024 din 4 octombrie 2024, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.9218 din 4 octombrie 2024.

21. Contestatorul susține, în esență, că în România pot funcționa ca partide politice numai asociațiile cu caracter politic, constituite potrivit legii, care respectă prevederile art.3 alin.(1) și (2) din Legea partidelor politice nr.14/2003, fiind interzise cele care, prin statutul, programele, propaganda de idei ori prin alte activități pe care le organizează, încalcă prevederile art.30 alin.(7) și ale art.40 alin.(2) și (4) din

Constituție. Așa fiind, partidele politice aflate în asemenea situații sunt, după caz, interzise sau nu pot funcționa. În consecință, o astfel de formațiune politică nici nu poate propune candidaturi la funcția de Președinte al României. Or, în condițiile în care doamna Diana Iovanovici-Șoșoacă candidează din partea Partidului S.O.S. România și sub semnul electoral al acestuia, este evident că această candidatură nu poate fi acceptată.

22. În continuare, contestatorul face referire la diverse aspecte ale comportamentului candidatei, apreciind că acestea sunt fapte notorii, nefiind nevoie de o probă a verității lor. În final, anexează o listă cu exemple ale comportamentului „antidemocratic” al candidatei, menționând, printre altele, „prietenia” acesteia cu Rusia, precum și atitudinile și comportamentele antisemite și legionare.

23. Curtea, din oficiu, pune în discuție conexarea Dosarului nr.3045F/2024 la Dosarul nr.3043F/2024. Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu măsura conexării. Curtea, având în vedere obiectul contestațiilor, în temeiul art.139 din Codul de procedură civilă coroborat cu art.14 din Legea nr.47/1992, dispune conexarea Dosarului nr.3045F/2024 la Dosarul nr.3043F/2024, care a fost primul înregistrat.

24. Cauza fiind în stare de judecată, președintele Curții Constituționale acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care, în temeiul art.68 alin.(1) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, pune concluzii de respingere a contestațiilor, arătând că decizia de înregistrare a candidaturii îndeplinește condițiile prevăzute de Legea nr.370/2004, iar aspectele de constituționalitate înverdate cu privire la activitatea candidatului urmează să fie analizate de Curtea Constituțională. Criticile referitoare la neconstituționalitatea formațiunii politice care a propus candidatul ce constituie obiectul contestațiilor nu pot fi analizate în cadrul atribuției Curții Constituționale reglementate de art.146 lit.f) din Constituție.

CURTEA,

examinând contestațiile în raport cu prevederile Constituției, ale Legii nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale și ale Legii nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, văzând concluziile reprezentantului Ministerului Public, precum și documentele aflate la dosar, reține următoarele:

25. Potrivit dispozițiilor art.146 lit.f) din Constituție, ale art.37 și 38 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.807 din 3 decembrie 2010, precum și celor ale art.31 alin.(1) și (2) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.650 din 12 septembrie 2011, cu modificările și completările ulterioare, Curtea Constituțională este competentă să soluționeze contestația privind înregistrarea candidaturii doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024.

26. Curtea reține că atât condițiile de eligibilitate, cât și impedimentele constituționale pentru a fi ales în funcția de Președinte al României sunt prevăzute în Constituție și în Legea nr.370/2004.

27. Potrivit art.37 din Constituție, coroborat cu art.16 alin.(3), art.36 și art.40 alin.(3) din Constituție, au dreptul de a fi aleși pentru funcția de Președinte al României cetățenii cu drept de vot care,

până în ziua alegerilor inclusiv, au împlinit 35 de ani, au domiciliul în țară și cărora nu le este interzisă asocierea în partide politice. Totodată, conform art.27 alin.(2) din Legea nr.370/2004, „(2) *Propunerile se fac în scris și vor fi primite numai dacă: a) sunt semnate de conducerea partidului sau a alianței politice ori de conducerea acestora, care au propus candidatul sau, după caz, de candidatul independent;*

b) cuprind prenumele și numele, locul și data nașterii, starea civilă, domiciliul, studiile, ocupația și profesia candidatului și precizarea că îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a candida;

c) sunt însoțite de declarația de acceptare a candidaturii, scrisă, semnată și datată de candidat, de declarația de avere, declarația de interese, de o declarație pe propria răspundere a candidatului în sensul că a avut sau nu calitatea de lucrător al Securității sau de colaborator al acesteia, precum și de lista susținătorilor, al căror număr nu poate fi mai mic de 200.000 de alegători.”

28. Curtea reține că persoanele care candidează pentru funcția de Președinte al României trebuie să îndeplinească condițiile de formă și fond prevăzute de Constituție și Legea nr.370/2004.

29. Curtea observă că în sfera condițiilor de formă se încadrează aspectele referitoare la forma scrisă a propunerii de candidatură, semnarea acesteia de către conducerea partidului sau a alianței politice ori de conducerea acestora, care au propus candidatul sau, după caz, de candidatul independent; indicarea unor mențiuni precum prenumele și numele, locul și data nașterii, starea civilă, domiciliul, studiile, ocupația și profesia candidatului și precizarea că îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a candida; depunerea declarației de acceptare a candidaturii, scrisă, semnată și datată de candidat, a declarației de avere, a declarației de interese, a declarației pe propria răspundere a candidatului în sensul că a avut sau nu calitatea de lucrător al Securității ori de colaborator al acesteia, precum și a listei susținătorilor, al căror număr nu poate fi mai mic de 200.000 de alegători.

30. Condițiile de fond sunt generale și speciale. Cele generale au natură constituțională și sunt prevăzute la Titlul I al Constituției, care reglementează principiile generale ale statului român. Cu privire la condițiile speciale, Curtea, în jurisprudența sa [a se vedea, cu titlu exemplificativ, Hotărârea nr.6 din 22 septembrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.774 din 24 septembrie 2019, paragraful 9], a menționat art.37 din Constituție, coroborat cu art.16 alin.(3), art.36 și art.40 alin.(3) din Constituție, respectiv candidatul să aibă cel puțin 35 de ani, să fie cetățean român, să aibă domiciliul în țară, să aibă drept de vot (nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale) și să nu îi fie interzisă asocierea în partide politice (judecătorii Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică); între aceleași condiții se încadrează și art.81 din Constituție, respectiv să nu fi fost ales anterior, de două ori, ca Președinte al României, sau art.28 alin.(2) din Legea nr.370/2004, care stabilește interdicția de a candida pentru persoanele care, la data depunerii candidaturii, au fost condamnate definitiv la pedepse privative de libertate pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, dacă nu a intervenit reabilitarea, amnistia postcondamnatorie sau dezincriminarea.

31. Condițiile generale de natură constituțională se referă la valorile și principiile constituționale ca parte intrinsecă a democrației constituționale. Democrația reprezintă un element fundamental al ordinii

constituționale naționale și al patrimoniul constituțional european, iar dreptul la alegeri libere este unanim apreciat ca fiind expresia cea mai profundă a organizării unei societăți cu adevărat democratice (a se vedea și Decizia nr.242 din 3 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.504 din 12 iunie 2020, paragraful 105), fiind esențial pentru sistemul democratic.

32. Dreptul de a vota și dreptul de a fi ales sunt cruciale pentru stabilirea și pentru menținerea fundamentelor unei democrații autentice și efective, guvernate de preeminența dreptului (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea din 17 mai 2016, pronunțată în Cauza *Karácsony și alții împotriva Ungariei*, paragraful 141) și sunt garantate prin Constituție. Astfel, Curtea reține că dreptul de a fi ales este un drept fundamental de natură politică, reprezintă o condiție *sine qua non* a democrației și a funcționării democratice a statului și se exercită cu respectarea exigențelor Constituției și a legilor. Dreptul de a fi ales nu are un caracter absolut, putând fi supus unor limitări, a căror configurare rezultă din viziunea democratică a Constituției (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea din 6 aprilie 2000, pronunțată în cauza *Labita împotriva Italiei*, paragraful 201 sau Hotărârea din 6 decembrie 2022, pronunțată în cauza *Kalda (2) împotriva Estoniei*, paragraful 39). Totodată, Curtea observă că dreptul de a fi ales poate fi supus unor limitări și condiționări mai puternice comparativ cu cele impuse dreptului la vot (a se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea din 30 iunie 2009, pronunțată în Cauza *Etxebarria și alții împotriva Spaniei*, paragraful 50, sau Hotărârea din 30 mai 2017, pronunțată în cauza *Daydov și alții împotriva Rusiei*, paragraful 286).

33. Art.1 alin.(3) din Constituție prevede că România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate. Acest text constituțional stabilește în mod expres valorile pe care se fundamentează statul român, ele fiind un corolar al existenței în timp a acestuia. De asemenea, art.1 alin.(3) din Constituție precizează că aceste valori trebuie înțelese și aplicate „în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989”. Această redactare are o autoritate interpretativă cu privire la valorile enumerate în textul menționat și constituie expresia racordării axiologice la tradiția constituțională democratică a poporului în devenirea lui istorică și la aspirațiile democratice ale Revoluției române din 1989. Ca atare, tradițiile și aspirațiile democratice ale poporului român constituie un element constant, intrinsec și sempitern în conștiința, mentalitatea și năzuințele sale, iar Constituția, ca act fundamental al statului, este o pavăză pentru apărarea în fața oricăror tendințe arbitrară, anarhice, extremiste, opresive sau de subminare a însuși nucleului identitar al poporului român, construit, întemeiat și fundamentat pe ideea de democrație și stat de drept.

34. Constituția, din punct de vedere normativ, ordonează puterea publică și reglementează drepturile și libertățile fundamentale, beneficiind de autoritate normativă supremă în stat. Valorile, principiile, standardele, exigențele și procedurile de natură constituțională se impun tuturor subiectelor de drept, ceea ce înseamnă că, prin întreaga lor conduită, acestea trebuie să le valorifice, să le respecte și să dovedească loialitate față de Constituție, valorile ei și cetățeni, și nu numai pentru un curent politic sau un partid politic. Este incontestabil că pârgurile și procedurile democratice nu pot fi deturnate de la finalitatea lor, nefiind posibil

ca prin mijlocirea lor să se ajungă la negarea a înseși valorilor și principiilor constituționale în aplicarea sau în dezvoltarea cărora au fost reglementate.

35. Constituția reprezintă un sistem de referință și de validare a democrației și a statului de drept. Astfel, Constituția descurajează și sancționează manifestările ce constituie un risc major în păstrarea naturii democratice a societății românești, iar loialitatea față de Constituție este o garanție reală pentru exercitarea înaltelor demnități în statul român.

36. Președintele României, potrivit art.80 alin.(2) din Constituție, veghează la respectarea Constituției, ceea ce înseamnă că această autoritate publică unipersonală are obligația constituțională de a urmări permanent modul de aplicare a prevederilor constituționale de către autoritățile statului și de a se asigura că aceste prevederi sunt implementate în conformitate cu litera și spiritul Constituției. Totodată, Președintele României exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate, fiind, astfel, un liant al tuturor categoriilor sociale.

37. Persoana care exercită această demnitate, prin comportamentul său instituțional și discursul constituțional, trebuie să demonstreze existența respectului și a atașamentului său la valorile constituționale astfel cum acestea transpar din identitatea națională a poporului român și identitatea constituțională a statului și a societății consacrate în Legea fundamentală. Contestarea lor nu poate fi acceptată, întrucât Președintele României prin natura funcției sale reprezintă un garant al statului de drept și al democrației constituționale, principii care stau la baza organizării și funcționării statului. A nega sau a distorsiona aceste principii echivalează cu a repudia însăși ideea de Constituție și constituționalism, care caracterizează existența statului de drept.

38. Integrarea euroatlantică și faptul că România face parte din marea familie europeană care se fundamentează pe ideea de stat de drept și democrație reprezintă un punct de reper în istoria constituțională a statului, care indică o opțiune ireversibilă de tip constituțional. Este axiomatic că însăși adoptarea Constituției din 1991 are semnificația respingerii regimurilor de tip totalitar, autoritarist sau anarhic, ceea ce înseamnă că pârgurile democratice nu pot fi folosite în scopul distorsionării/deformării/ contestării a înseși ordinii constituționale astfel instaurate sau a parcursului european al României. Apartenența la UE și la NATO constituie garanția politică, respectiv militară a evoluției democratice a statului și a asigurării existenței statului de drept.

39. Rezultă că democrația, statul de drept și respectul datorat Constituției constituie coordonatele esențiale, imutabile și definitorii ale statului român. Apartenența la UE și la NATO sunt opțiuni fundamentale constituționale pentru democrație și reprezintă finalitatea unui lung și anevoios proces politico-istoric realizat prin efortul întregii societăți românești și, în aceste condiții, reprezintă garanții ale valorilor înscrise în Constituție, fiind consacrate, de altfel, în mod expres, prin aceasta. Erodarea acestor valori și garanții echivalează cu o respingere a opțiunilor democratice fundamentale statornicite prin înlăturarea regimului dictatorial-comunist și impuse de imperativele Revoluției din decembrie 1989 și de voința suverană a poporului român exprimată prin referendumurile de aprobare a Constituției din 1991 (desfășurat la 8 decembrie 1991) și a legii sale de revizuire din anul 2003 (18–19 octombrie 2003).

40. Desigur, Constituția, la rândul său, poate forma obiectul unei revizuiri, dar numai în condițiile art.150–152 din cuprinsul său. Este evident că orice cetățean poate face o critică a conținutului sau a soluțiilor normative cuprinse în Constituție și poate milita, propune și dezbate teme care implică revizuirea Constituției, însă aceasta trebuie realizată în conformitate cu valorile și regulile democratice, regresul democratic sau al statului de drept fiind exclus. Ca atare, o revizuire constituțională este orientată întotdeauna spre o dezvoltare și o protecție ascendentă a valorilor și principiilor constituționale, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.80 din 16 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.246 din 7 aprilie 2014, paragraful 65).

41. În consecință, cele ce preced configurează cadrul axiologic în care au loc alegerile pentru funcția de Președinte al României, iar candidatul ales depune un jurământ prin care confirmă că își va îndeplini obligațiile constituționale în cadrul și în limitele Constituției, act care garantează caracterul democratic al statului. Evident, nu pot exista incongruențe valorice fundamentale de natură constituțională între statutul de candidat și cel de ales; ca atare, printre condițiile de fond necesar a fi îndeplinite pentru a candida sunt și cele care rezultă din formula sacrosantă a jurământului depus de persoana aleasă în funcția de Președinte al României.

42. Curtea observă că Legea fundamentală prevede numai în privința Președintelui României formula și conținutul jurământului de credință. Chiar dacă sunt și alte categorii de demnități alese prin vot popular pentru care Constituția prevede obligația depunerii jurământului [a se vedea art.70 alin.(1) din Constituție cu referire la jurământul depus de deputați și senatori], Curtea reține că legiuitorul constituant originar a reglementat expres conținutul jurământului de credință, stabilind în cuprinsul său obligații în sarcina titularului funcției de o însemnătate excepțională în raport cu rolul și atribuțiile constituționale ale funcției de Președinte al României. Acest jurământ prevede: *„Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”* Astfel, se poate observa că una dintre aceste condiții se referă la obligația titularului funcției de a **respecta Constituția și de a apăra democrația**.

43. **Obligația de a respecta Constituția** nu trebuie judecată în funcție de momentul temporal al depunerii jurământului, act cu o încărcătură solemnă unică, așadar, de la momentul în care persoana intră în exercițiul mandatului, ci dintr-o **dublă perspectivă temporală și valorică** atunci când aceasta vizează funcția de Președinte al României, funcția supremă în statul român.

44. Astfel, într-o primă perspectivă, respectarea Constituției este o obligație generală a cetățenilor, iar această obligație de natură constituțională pentru candidații la funcția de Președinte al României trebuie interpretată prin prisma art.80 alin.(2) („veghează la respectarea Constituției”), ceea ce înseamnă că nu este doar o simplă atitudine sau un comportament de conformare pură și simplă la exigențele Constituției, ci de o manifestare activă și responsabilă în acest sens. Cu alte cuvinte, în privința candidatului la funcția supremă în stat, dreptul de a fi ales implică, în mod necesar, condiția de a respecta, în mod neechivoc, Constituția și de a avea o conduită de natură constituțională responsabilă, aptă să susțină funcția Președintelui României de a veghea la respectarea Constituției.

45. Din cea de-a doua perspectivă, în privința persoanei care a depus jurământul, obligațiile anterior enunțate se concretizează și vor trebui exercitate în mod efectiv. Ca atare, diferența dintre cele două calități – candidat sau Președinte – ține de efectivitatea realizării atribuțiilor prezidențiale, și nu de un raport contradictoriu între acestea cu referire la obligația de a respecta Constituția și valorile ei/de a veghea la respectarea acesteia. Cu alte cuvinte, obligația de a respecta Constituția – împreună cu cele două laturi ale sale: conformare individuală, respectiv mediere în societate – nu este o chestiune care vizează exclusiv data intrării în exercițiul mandatului, ci este o condiție de fond pentru a accede la funcția de Președinte al României. Candidatul trebuie să manifeste, fără dubii, voința de a apăra valorile și ordinea constituțională, cât și o atitudine activă necesară aplicării și supravegherii aplicării Constituției. Conduita candidatului la funcția supremă în stat nu se cantonează numai în sfera unei obligații generale de asumare a respectării Constituției, ci trebuie să se caracterizeze printr-un discurs public coerent orientat spre respectarea axiologică a Constituției pentru a impune/consolida/valorifica în mod credibil un comportament constituțional loial prin dialog și dezbateri, indicând și prefigurând, astfel, capacitatea și voința candidatului de a se implica în procesul democratic. Ca atare, respectarea Constituției și a valorilor sale nu este o opțiune sau facultate, ci o obligație înscrisă expres în cuprinsul Legii fundamentale și consolidată prin jurământul de credință, ca expresie a fidelității față de țară.

46. Prin urmare, obligația de a respecta Constituția, împreună cu cele două laturi ale sale, constituie o condiție esențială de eligibilitate intrinsecă și de fond în privința candidatului pentru funcția de Președinte al României.

47. Conduita de **apărare a democrației** este, de asemenea, o condiție pentru a putea candida la funcția de Președinte al României. Astfel cum Curtea a arătat mai sus, ca obligație generală, aceasta se impune pentru oricare dintre cetățenii României, însă, pentru candidații la funcția de Președinte, având în vedere rolul constituțional al Președintelui României și conținutul jurământului de credință reglementat de Constituție, reprezintă o condiție esențială de eligibilitate intrinsecă și de fond în privința candidatului pentru funcția de Președinte al României.

48. Ca atare, chiar dacă jurământul de credință se depune de către candidatul câștigător al alegerilor, **elementele cuprinse în jurământul de credință sunt condiții de eligibilitate și de fond pentru a candida la funcția de Președinte al României, pe care candidatul trebuie să le îndeplinească la momentul depunerii candidaturii sale. Examinarea acestor condiții poate fi realizată numai de Curtea Constituțională.** Ar fi inadmisibil și contrar naturii procesului democratic ca *ab initio* candidatul să nu îndeplinească aceste condiții și totuși să participe la alegeri, iar dacă le va câștiga să depună un jurământ de credință formal.

49. Aceste aspecte se impun cu atât mai puternic și mai energic cu cât în cauză este vorba de o funcție de autoritate **unipersonală** reprezentativă la nivel național, cea mai vizibilă și mai perceptibilă în societate, fiind, în același timp, singura autoritate executivă validată prin alegeri. Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării [art.80 alin.(1) din Constituție]. Mai mult, președintele este comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării, reprezintă statul în relațiile externe, participă la

reuniunile Consiliului European, for care oferă Uniunii Europene impulsurile necesare dezvoltării acesteia și îi definește orientările și prioritățile politice generale [art.15 alin.(1) din Tratatul privind Uniunea Europeană], precum și la reuniunile la vârf ale NATO. Așadar, responsabilitățile Președintelui României sunt esențiale, astfel că persoana care candidează pentru această funcție trebuie, pe lângă îndeplinirea condițiilor legale, să prezinte garanții cu privire la îndeplinirea atribuțiilor prezidențiale, care rezultă din pozițiile publice/faptele notorii/înscrisuri care pot veni în contradicție cu exigențele mandatului de Președinte al României. Astfel, lezarea valorilor constituționale și propaganda anticonstituțională realizată de candidat trebuie constatate și sancționate prin mijloace specifice de drept constituțional din perspectiva dreptului de a fi ales.

50. Curtea subliniază că aceste două condiții menționate (respectarea Constituției și apărarea democrației constituționale) sunt prevăzute de Constituție, sunt accesibile și previzibile pentru toate persoanele care își manifestă intenția de a-și depune candidatura pentru cea mai înaltă funcție în stat. Această condiție de natură constituțională are un scop legitim, și anume asigurarea exercitării mandatului în conformitate cu Constituția și exigențele democrației constituționale și prevenirea deturnării folosirii funcției pentru afectarea fundamentului democratic al statului. Ca atare, neîndeplinirea acestor condiții generale de natură constituțională atrage respingerea înregistrării candidaturii, măsură adecvată, necesară și care păstrează un just echilibru între interesul statului și al societății, de a se dezvolta pe baze democratice, și cel individual, de a accede la funcția supremă în stat.

51. Prin urmare, alegerea Președintelui României presupune o dublă perspectivă din punctul de vedere al responsabilității față de stat, și anume aceea a alegătorului, care se situează în sfera strictă a opțiunii politice, și aceea a candidatului, în privința căruia orientarea politică se subordonează și se modelează prin raportare la respectul față de Constituție.

52. Curtea constată că legiuitorul constituant originar a reglementat în mod expres atribuția Curții Constituționale de a veghea la respectarea procedurii de alegere a Președintelui României. O asemenea opțiune constituțională, coroborată cu rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției, demonstrează faptul că în cadrul acestei atribuții Curtea verifică atât legalitatea candidaturii din perspectiva Legii nr.370/2004, cât și constituționalitatea sa. În aceste condiții și în această materie, Curtea are competența să verifice criticile formulate, de autorul contestației, prin raportare la valorile și principiile Constituției și, ca atare, controlul său în privința înregistrării candidaturilor nu este limitat la inventarierea și examinarea condițiilor formale prevăzute de Legea nr.370/2004. Curtea evidențiază faptul că în privința alegerilor locale și parlamentare verificarea respectării condițiilor legii revine în exclusivitate instanțelor judecătorești și, ca atare, acestea pot examina numai legalitatea procedurii, spre deosebire de alegerile prezidențiale, unde voința legiuitorului constituant originar a fost aceea de a stabili un filtru constituțional în supravegherea procedurii, ceea ce implică, în condițiile sesizării sale, verificarea de către Curtea Constituțională, în etapa înregistrării/ neînregistrării candidaturilor, atât a legalității, cât și a constituționalității acestora. De altfel, în sensul celor de mai sus, Curtea reține și Hotărârea nr.66 din 1 octombrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.907 din 8 noiembrie 2019, prin care instanța constituțională și-a afirmat competența de a se pronunța asupra aspectelor de constituționalitate în cadrul atribuției sale reglementate de art.146 lit.f) din Constituție.

53. Prin hotărârea anterior referită (paragrafele 31–33), Curtea a statuat că sintagma „veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui”, cuprinsă în art.146 lit.f) din Constituție, nu trebuie interpretată restrictiv, doar în sensul exercitării unui control de legalitate subsumat respectării Legii nr.370/2004, ci, având în vedere art.1 alin.(5) din Constituție, teza referitoare la supremația Constituției, se impune coroborarea art.146 lit.f) din Constituție cu art.142 alin.(1) din Constituție și art.1 alin.(2) din Legea nr.47/1992, astfel încât atribuția Curții Constituționale de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui nu poate fi disociată de rolul Curții Constituționale în arhitectura constituțională, acela de garant al supremației Constituției. De aceea, competența instanței constituționale nu poate fi redusă la un control de legalitate propriu-zis, ci aceasta se alătură controlului de constituționalitate pe care numai Curtea Constituțională are competența de a-l exercita. Controlul de constituționalitate, în ansamblul său, este o garanție juridică fundamentală a supremației Constituției (a se vedea și Decizia nr.727 din 9 iulie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.477 din 12 iulie 2012), astfel încât limitarea exercitării sale, în ipoteza unei atribuții constituționale în considerarea căreia Curtea Constituțională a fost înzestrată cu judecarea legalității unor acte/fapte, nu poate fi înșușită. Prin reglementarea acestei atribuții în sarcina Curții Constituționale, și nu a instanțelor judecătorești, legiuitorul constituant nu a dorit înlăturarea controlului de constituționalitate a actelor normative care privesc domeniul alegerilor pentru Președintele României, ci conferirea în sarcina Curții Constituționale a atribuției de verificare a legalității operațiunilor electorale realizate, îmbinând, astfel, în cadrul competenței aceleiași autorități publice, atât controlul de constituționalitate, cât și pe cel de legalitate propriu-zis, efectele actului jurisdicțional al Curții Constituționale astfel pronunțat subsumându-se art.147 alin.(1) și (4) din Constituție. Având în vedere că nu există un alt mecanism constituțional prin intermediul căruia să se conteste în mod efectiv, concret și prompt prezumția de constituționalitate a Legii nr.370/2004, care, astfel, tinde să devină una absolută în contextul sferei de aplicare a acestei legi, revine Curții Constituționale competența ca, în cadrul art.146 lit.f) din Constituție, să evalueze, la cerere, însăși constituționalitatea Legii nr.370/2004 în ceea ce privește procedura de alegere a Președintelui României. O soluție contrară ar nega însuși rolul constituțional al Curții Constituționale și ar acorda prevalență aspectelor de legalitate propriu-zisă a desfășurării procesului electoral, așadar, exigențelor de natură legală în detrimentul celor de natură constituțională, ceea ce este inacceptabil - ca raționalitate juridică, raportat la rolul și competențele instanței de contencios constituțional.

54. Curtea subliniază că prin această competență de control al constituționalității candidaturilor nu își asumă partizanatul candidaților/ partidelor politice, ci doar verifică aspectele de constituționalitate a candidaturii înscrise în contestația formulată. Curtea verifică în mod direct și nemijlocit acțiunile/ inacțiunile care încalcă Legea fundamentală, nefiind necesară o acțiune intermediară concretizată, în prealabil, prin pronunțarea unor hotărâri judecătorești. Interpretarea noțiunilor și conceptelor constituționale, determinarea sferei și limitelor drepturilor și libertăților fundamentale sau explicitarea organizării și funcționării în cadrul raporturilor de drept constituțional a autorităților statului, precum și aplicarea directă a Constituției țin de competența exclusivă a Curții Constituționale [a se vedea *mutatis mutantis* Decizia nr.377 din 31 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.586 din 21 iulie 2017, paragrafele 66, 70 sau 71]. În schimb, instanța judecătorească are competența de a aplica direct Constituția numai în situația în care Curtea

Constituțională a constatat neconstituționalitatea unei soluții legislative și a autorizat, prin decizia respectivă, aplicarea directă a unor prevederi constituționale, în lipsa unei reglementări legale a situației juridice create în urma deciziei de admitere a excepției de neconstituționalitate în ipoteza și termenii stabiliți prin decizia de constatare a neconstituționalității pronunțată de Curtea Constituțională [a se vedea, cu privire la aplicarea directă a Constituției, Decizia nr.186 din 18 noiembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.213 din 16 mai 2000, Decizia nr.774 din 10 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.8 din 6 ianuarie 2016, Decizia nr.895 din 17 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.84 din 4 februarie 2016, Decizia nr.24 din 20 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.276 din 12 aprilie 2016, paragraful 34, Decizia nr.794 din 15 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1029 din 21 decembrie 2016, paragraful 37, sau Decizia nr.377 din 31 mai 2017, paragraful 65].

55. Curtea mai evidențiază faptul că evaluarea constituționalității candidaturii este o obligație a sa în raport cu cetățenii, asigurând, astfel, constituționalitatea procesului electoral prin raportare la criticile de natură legală sau constituțională pe care le poate formula orice alegător. De altfel, Curtea mai observă că legiuitorul a stabilit o sferă foarte largă de subiecte de drept care pot formula contestații în această procedură, practic o *actio popularis*, aspect care demonstrează responsabilitatea Curții Constituționale în protejarea valorilor democratice ale statului și a societății românești.

56. Democrația constituțională – fundament și reper al statului român – este incompatibilă cu arbitrarul, voluntarismul, manifestările extremiste și bunul plac. Folosirea abuzivă a funcției sau a imunității asociate acesteia nu poate rămâne fără sancțiuni în plan constituțional. Orice candidatură care, prin programul politic promovat și declarațiile de poziție realizate, contestă ordinea constituțională, opțiunile fundamentale ale poporului român și cerințele democrației poate și trebuie examinată de Curtea Constituțională sub aspectul verificării constituționalității sale, la sesizarea subiectelor de drept prevăzute de lege.

57. Curtea mai reține că art.3 din Protocolul adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale prevede că „Înaltele părți contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ”. În ceea ce privește alegerile prezidențiale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a considerat că atribuțiile și competențele președintelui statului nu pot fi interpretate ca o formă de „legislativ” în sensul articolului 3 din Protocolul nr.1. Totuși, nu exclude posibilitatea aplicării art.3 din Protocolul nr.1 la alegerile prezidențiale. În cazul în care s-ar stabili că președintelui statului în cauză i s-a conferit competența de a iniția și adopta legi sau s-a bucurat de competențe largi de a controla adoptarea legislației sau de a cenzura principalele autorități de stabilire a legislației, atunci ar putea să fie considerată a fi un „legislativ” în sensul autonom al art.3 din Protocolul nr.1 [Decizia din 2 septembrie 2004, pronunțată în cauza *Boškoski împotriva Fosei Republici Iugoslave a Macedoniei*; Decizia din 17 iunie 2008, pronunțată în cauza *Brito Da Silva Guerra și Sousa Magno împotriva Portugaliei*]. Cu toate acestea, o asemenea posibilitate nu a fost niciodată concretizată și nici nu a fost menționată în cauzele ulterioare (Hotărârea din 6 ianuarie 2011, pronunțată în cauza *Paksas împotriva Lituaniei*, și Hotărârea din 4 iulie 2013,

pronunțată în cauza *Anchugov și Gladkov împotriva Rusiei*, par.55-56). Prin primele două decizii menționate, CEDO a observat că obiectul procedurilor în litigiu a fost stabilirea drepturilor politice ale reclamantilor, în special, dreptul lor de a candida la alegerile prezidențiale. Litigiile generate de procedurile electorale nu intră nici în sfera de aplicare al art.6 din Convenție, în măsura în care se referă la exercițiul drepturilor politice, și, prin urmare, nu au nicio legătură cu „drepturile și obligațiile civile” în sensul art.6 din Convenție. Aceeași situație de drept se impune și cu privire la art.13 din Convenție. Întrucât în cauza de față în discuție este verificarea îndeplinirii unui criteriu de eligibilitate de natură constituțională pentru alegerea în funcția de Președinte al României, așadar, un aspect de esență, intrinsec și de fond al dreptului de a fi ales, drept de natură politică, Curtea reține că examinarea acesteia excedează sferei de aplicare a Convenției și, în consecință, nu va analiza prezenta cauză prin prisma art.3 din Protocolul adițional la Convenție, referirile la dreptului de a fi ales fiind realizate numai la aspectele conceptuale analizate în jurisprudența CEDO, parte a patrimoniului constituțional european.

58. Prin urmare, revine în mod exclusiv Curții Constituționale competența de a verifica dacă în exercitarea dreptului politic de a fi ales în funcția de Președinte al României candidatura îndeplinește toate condițiile de eligibilitate rezultate din Constituție. Având în vedere că, în prezenta cauză, se contestă de către autorul sesizării neîndeplinirea unor astfel de condiții de eligibilitate, Curtea, în limitele sesizării sale, urmează să le examineze. Astfel, **pentru a determina dacă doamna Diana Iovanovici-Șoșoacă îndeplinește condițiile de eligibilitate de natură constituțională referitoare la respectarea Constituției și a democrației, Curtea va evalua conduita și declarațiile sale publice, precum și efectele acestora în plan constituțional.**

59. Curtea afirmă că libertatea de exprimare și diversitatea opiniilor formulate într-o societate democratică este garantată de Constituție. Candidatul la funcția de Președinte al României este conștient de semnificația informațiilor, mesajelor, ideilor, opiniilor, convingerilor, judecăților și raționamentelor transmise în spațiul public, astfel că toate acestea pot reprezenta un indicator al modului în care se raportează la Constituție și la valorile acesteia, nefiind, așadar, relevant dacă acestea au fost transmise într-o calitate oficială sau nu.

60. În cauză, este de notorietate faptul că, prin discursul său constant, doamna Diana Iovanovici-Șoșoacă îndeamnă la schimbarea fundamentelor democratice ale statului și la încălcarea ordinii constituționale. Regulile democratice se aplică tuturor cetățenilor, indiferent de calitatea lor în stat și de opțiunile politice, neputând fi tolerate manifestările și derapajele anarhice în spațiul public. O astfel de conduită aduce în discuție problema folosirii instituțiilor și procedurilor constituționale în scopul negării în final a exigențelor, principiilor și valorilor reglementate constituțional.

61. Declarațiile publice, luările de poziții și exprimarea unor convingeri în contradicție cu valorile constituționale și cu exigențele unei societăți democratice, coroborate cu participarea la anumite evenimente publice sunt temeiuri suficiente pentru a indica faptul că doamna Diana Iovanovici-Șoșoacă, în calitate de candidat la funcția de Președinte al României, pune la îndoială și desconsideră obligația de respectare a Constituției prin discursul său public referitor la înlăturarea unor garanții esențiale ale valorilor și opțiunilor fundamentale ale statului, respectiv calitatea de stat membru al UE și al NATO. Prin urmare, este evident că

respectarea Constituției și apărarea democrației – condiții pentru a candida la funcția de Președinte al României – sunt aspecte străine discursului public promovat de aceasta.

62. Este adevărat că în preajma alegerilor există o anumită efervescență și vivacitate a discursului politic, că una dintre caracteristicile principale ale democrației este posibilitatea exprimării libere a opiniilor privind rezolvarea problemelor societății în cadrul dezbaterii publice sau că în perioada preelectorală dezbaterile privind candidații și programele lor contribuie la dreptul publicului de a primi informații și cristalizează capacitatea alegătorilor de a alege în cunoștință de cauză dintre candidații propuși, însă, în speță, Curtea observă că nu este vorba despre o dezbatere sau schimb de opinii ori relevarea unei viziuni politice cu privire la parcursul democratic al României sau despre luări de poziții cu caracter electoral, ci despre promovarea unui discurs constant antidemocratic și antisemit de către doamna Diana Iovanovici-Șoșoacă și despre o conduită sistematică, persistentă și îndelungată menită să afecteze fundamentele constituționale ale statului român și ale garanțiilor acesteia, respectiv apartenența României la structurile euroatlantice. Îndemnul la nerespectarea valorilor fundamentale ale Constituției reprezintă un atac frontal la ideile și principiile democratice și la ordinea constituțională.

63. În consecință, Curtea reține, raportat la actele și faptele descrise de contestatori și reținute la paragrafele 7-14 și 22 ale prezentei hotărâri, că înregistrarea candidaturii doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024 încalcă condițiile de eligibilitate prevăzute de dispozițiile constituționale ale art.1 alin.(3) și (5), ale art.82 alin.(2), corelate cu cele ale art.148 și 149, cu referire la valorile democrației, la statul de drept, la respectarea Constituției corelate cu garanția politico-militară a acestora, respectiv apartenența României la UE și NATO. Astfel, Curtea va admite contestațiile formulate și va anula Decizia Biroului Electoral Central nr.18/D din 3 octombrie 2024.

64. În final, Curtea observă că, în cauză, au fost invocate și aspecte referitoare la neconstituționalitatea partidului politic pe listele căruia candidează doamna Diana Iovanovici-Șoșoacă, însă examinarea acestora nu poate forma obiectul controlului Curții Constituționale în cadrul atribuției prevăzute de art.146 lit.f) din Constituție.

65. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.f) din Constituție, al art.11 alin.(1) lit.B.a), al art.37 și 38 din Legea nr.47/1992, precum și al art.31 alin.(1) și (2) din Legea nr.370/2004, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

HOTĂRĂȘTE:

Admite contestațiile formulate de doamna Amalia Bellantoni și de domnul Mihai Gheorghe Ursa și anulează Decizia Biroului Electoral Central nr.18/D din 3 octombrie 2024 privind înregistrarea candidaturii și a semnului electoral ale doamnei Diana Iovanovici-Șoșoacă la alegerile pentru Președintele României din anul 2024.

Hotărârea este definitivă, se comunică Biroului Electoral Central și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 5 octombrie 2024.

OPINIE SEPARATA

Având în vedere rolul esențial al justiției constituționale de a garanta prin interpretare judicioasă și în limitele competențelor constituționale, protejarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale oricărei persoane în fața oricăror abuzuri ale puterii instituționalizate, inclusiv ale dreptului însuși; Având în vedere că scopul prezentei opinii separate nu este acela de a susține sub nicio formă, direct sau indirect, persoane, declarații, conduite, acțiuni, comportamente sau gesturi politice, trecute, prezente sau viitoare, făcute sau care ar fi făcute de oricare dintre părțile din dosarele aflate pe rolul Curții Constituționale, indiferent de calitatea acestora;

În dezacord cu soluția adoptată cu majoritate de voturi de Curtea Constituțională în soluționarea Dosarelor nr.3043F/2024 și nr. 3045F/2024 având ca obiect două contestații formulate împotriva Deciziei Biroului Electoral Central nr. 18D/03.10.2024 privind înregistrarea unei candidaturi și a semnelor electorale la alegerile pentru Președintele României în anul 2024, formulăm prezenta *opinie separată*, considerând că instanța de control constituțional trebuia să respingă contestațiile formulate împotriva Deciziei Biroului Electoral Central nr. 18D/03.10.2024 pentru următoarele motive:

I. Competența Curții Constituționale în temeiul art. 146 lit. f) din Constituție

1. Conform art. 146 lit. f), Curtea Constituțională a României “veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului”. În realizarea acestei competențe constituționale, instanței de contencios constituțional i-au fost încredințate de către legiuitor, prin legi organice, mai multe *atribuții concrete* de verificare, control și validare a procedurilor electorale, pe durata întregului proces electoral pentru alegerea Președintelui României, inclusiv cele prevăzute de art. 37 și 38 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.807 din 3 decembrie 2010, potrivit căror Curtea Constituțională *soluționează contestațiile cu privire la înregistrarea sau neînregistrarea candidaturii la funcția de Președinte al României*, precum și *contestațiile cu privire la împiedicarea unui partid sau a unei formațiuni politice ori a unui candidat de a-și desfășura campania electorală în condițiile legii*. Așadar, în temeiul competenței prevăzute la art. 146 lit. f) din Constituție, **Curtea Constituțională este chemată să vegheze, prin îndeplinirea unor atribuții efective, expres și limitativ prevăzute de legiuitor, la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României**, iar actul prin care Curtea finalizează această activitate este *hotărârea* pronunțată conform art. 11 pct.B, lit.a) din Legea nr. 47/1992, care este general obligatorie și are putere numai pentru viitor.

2. Hotărârea nr. 2 din 5 octombrie 2024, adoptată cu majoritate de voturi, se întemeiază exclusiv pe atribuția Curții Constituționale de a soluționa contestațiile privind înregistrarea sau respingerea înregistrării candidaturilor sau a semnelor electorale ale unui candidat la alegerile pentru Președintele României, atribuție reglementată la art. 38 din Legea nr. 47/1992 și la art. 31 alin.(1) și (2) din Legea nr. 370/2004.

3. În toată jurisprudența anterioară a Curții, întemeiată pe prevederile art. 146 lit. f) din Constituția, republicată, instanța de contencios constituțional a stabilit că, în cazul contestării înregistrării sau neînregistrării candidaturilor la alegerile prezidențiale, după caz, **competența Curții vizează îndeplinirea**

de către candidați a **condițiilor de fond și de formă** pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României, prin raportare la decizia Biroului Electoral Central contestată.

4. Așa cum a reținut însăși Curtea în propria jurisprudență, atribuția de a soluționa contestațiile privind înregistrarea sau respingerea înregistrării candidaturilor sau a semnelor electorale ale unui candidat la alegerile pentru Președintele României reflectă un **contencios electoral special și specializat**, care se desfășoară numai în fața Curții Constituționale, potrivit unei proceduri derogatorii sub unele aspecte față de aceea de drept comun. Această atribuție a Curții nu se exercită din oficiu, ci numai la sesizarea formulată de candidați, partide politice, organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțe politice, alianțe electorale și alegători, termenul pentru formularea contestațiilor fiind unul de decădere, iar procedura jurisdicțională în fața Curții având un caracter de urgență.

5. **Contenciosul electoral privind alegerile prezidențiale este un contencios obiectiv și abstract și nu poate privi comportamente, discursuri, calificări politice sau acte de propagandă electorală, specifice unui contencios electoral subiectiv și concret. Atribuția Curții prevăzută la art. 31 din Legea nr. 370/2004 se realizează exclusiv printr-o verificare a constituționalității unei proceduri legale și a legalității condițiilor de fond și formă** prevăzute expres în Constituție și în Legea nr. 370/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, pentru candidații și propunerile de candidatură la alegerile prezidențiale. Jurisdicția constituțională în materie electorală nu realizează un **contencios subiectiv**, pentru că nu vizează protecția unor drepturi subiective ale unor particulari determinați, motiv pentru care procedura în fața Curții pentru soluționarea contestațiilor privind înregistrarea sau respingerea înregistrării candidaturilor se desfășoară în temeiul dispozițiilor art.52 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale și ale art.68 alin.(1) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României, **fără înștiințarea părților, cu participarea obligatorie a reprezentantului Ministerului Public, pe baza sesizării și a celorlalte documente aflate la dosar. Atribuția Curții este de a verifica îndeplinirea sau neîndeplinirea unor condiții legale obiective** (cu titlu de exemplu, respectarea termenului de depunere a propunerii de candidatură, numărul minim al semnăturilor susținătorilor, documentele care trebuie să însoțească propunerea de candidatură, eventuale cazuri de interdicție limitativ prevăzute de Constituție și lege, la depunerea candidaturii). Prin esența lor, aceste condiții **nu privesc comportamentul, opiniile, afirmațiile sau atitudinile persoanei care își depune candidatura pentru alegerea Președintelui României în condițiile prevăzute de art. 27 din Legea nr. 370/2004, toate aceste aspecte de natură subiectivă făcând parte din sfera libertății de exprimare a celor care candidează. Sancționarea încălcării limitelor libertății de exprimare este rezultatul unor proceduri judiciare prevăzute de lege, în sarcina altor instituții ale statului, după o procedură judiciară, iar nu o atribuție recunoscută expres pentru Curtea Constituțională în realizarea competenței de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României.**

6. Cu privire la competența sa de a soluționa contestațiile privind înregistrarea sau respingerea înregistrării candidaturilor la alegerile prezidențiale, Curtea a reținut în întreaga sa jurisprudență că **atât condițiile de eligibilitate, cât și impedimentele constituționale pentru ca o persoană să fie aleasă în funcția de Președinte al României sunt prevăzute expres și limitativ în Constituție, respectiv în art. 37 coroborat**

cu art. 16 alin. (3), art. 36 și art. 40 alin. (3), precum și în Legea nr. 370/2004 (art. 28), republicată, cu modificările și completările ulterioare. Totodată, sub aspectul condițiilor de formă, inclusiv procedurale, Curtea a reținut că Legea nr. 370/2004, la art. 27, stabilește expres aceste condiții pe care trebuie să le îndeplinească propunerile de candidatură pentru alegerea Președintelui României.

7. Astfel, pot candida la alegerile pentru Președintele României persoanele care îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 37 din Constituție, coroborat cu art. 16 alin. (3), art. 36 și art. 40 alin. (3) din Constituție, iar propunerile de candidați (candidaturile) la alegerile pentru Președintele României trebuie să îndeplinească condițiile legale expres prevăzute la art. 27 alin. (1) și (2) din Legea nr. 370/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

8. În opinia noastră, în total dezacord cu toată jurisprudența Curții în materia contenciosului electoral privind alegerile prezidențiale, hotărârea majorității pronunțată în soluționarea contestațiilor ce fac obiectul Dosarelor nr.3043F/2024 și nr. 3045F/2024 nu se întemeiază pe niciuna dintre aceste condiții obiective de fond și de formă, reglementate expres prin Constituție și prin lege organică. Nicio dispoziție constituțională sau legală nu permite Curții Constituționale ca, pe calea interpretării propriiei competențe (la rândul ei, expresă și limitativ prevăzută de Constituție și lege), să-și extindă și să completeze sfera atribuției de soluționare cu două noi condiții pentru depunerea candidaturilor, condiții care au o vădită natură subiectivă (întrucât vizează aspecte ce țin de comportamentul, opiniile și declarațiile unei persoane) și care nu au fost prevăzute nici în Constituție, nici în Legea nr. 370/2004 sau Legea nr. 47/1992.

9. Noile condiții de fond considerate în opinia majoritară ca fiind necesare a fi îndeplinite de persoanele care candidează la alegerile pentru Președintele României în sau începând cu anul 2024, sunt cele “care rezultă din formula sacrosantă a jurământului depus de persoana aleasă în funcția de Președinte al României”, respectiv **obligația de a respecta Constituția și obligația de a apăra democrația**, acestea reflectând “atașamentul candidatului la valorile constituționale”. **Hotărârea majorității impune neechivoc și cu caracter definitiv și general obligatoriu, ca cele două obligații să devină condiții de fond pentru depunerea candidaturilor, deși nu sunt stabilite expres prin Constituție sau prin Legea nr. 370/2004 și, pe cale de consecință, să fie verificate prealabil înregistrării candidaturii la alegerile prezidențiale. Așadar, prin interpretarea propriiei competențe, prin opinia majorității, se adaugă în Legea nr. 370/2004 noi condiții de fond pentru depunerea candidaturilor și completează procedura legală cu atribuții noi privind verificarea îndeplinirii acestor condiții anterior înregistrării candidaturii, de către Biroul Electoral Central. Or, Legea nr. 370/2004 a limitat competența acestuia de a verifica îndeplinirea condițiilor de fond și de formă doar la cele prevăzute de respectiva lege pentru candidaturi [art. 29 alin.(1)].**

10. În realitate, prin interpretarea propriiei atribuții constituționale de la art. 146 lit.f), prin hotărârea majorității, se legiferează în afara competenței Curții Constituționale, două noi condiții de eligibilitate, considerându-le *condiții de fond implicite*, pe care tot Curtea le verifică, chiar în procedura soluționării contestației ce face obiectul Dosarului nr.3043F/2024, așadar *praeter legem*.

11. În considerarea celor de mai sus, considerăm inadmisibile criticile formulate în contestația ce face obiectul Dosarului nr.3043F/2024.

II. Cu privire la conținutul argumentativ al Hotărârii nr. 2 din 5 octombrie 2024

12. În esență, prin hotărârea majorității se constată că un comportament al unei persoane - candidat la funcția de Președinte al României, evaluat prin prisma unor conduite, opinii și declarații publice, este contrar Constituției, pentru că *nu este un comportament constituțional responsabil și apt să susțină funcția Președintelui României de a veghea la respectarea Constituției*, iar această constatare se concretizează într-o veritabilă **interdicție de a candida** pentru candidatul respectiv, fiindu-i astfel eliminat un drept electoral – dreptul de a fi ales.

13. Or, în ordinea constituțională și legală, inclusiv în jurisprudența Curții, **drepturile electorale pot fi interzise doar în situațiile expres și limitativ prevăzute de Constituție (art. 37 coroborat cu art. 16 alin. (3) și art. 40 alin.(3) și de lege**. Astfel, dispozițiile art. 28 din Legea nr. 370/2004 stabilesc interdicții exprese de a candida la alegerile prezidențiale pentru persoanele care, la data depunerii candidaturii, nu îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 37 din Constituția României, republicată, pentru a fi alese sau care au fost alese anterior, de două ori, ca Președinte al României, precum și pentru persoanele care, la data depunerii candidaturii, au fost condamnate definitiv la pedepse privative de libertate pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, dacă nu a intervenit reabilitarea, amnistia postcondamnatorie sau dezincriminarea. Totodată, interzicerea exercitării, pe o perioadă de la unu la 5 ani, a unuia sau mai multora dintre următoarele drepturi (dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice, dreptul de a alege) este reglementat ca **pedeapsă complementară** în condițiile art. art. 66 alin. (1) lit. a) și d) din Codul penal.

14. **Interdicțiile constituționale și legale menționate mai sus nu sunt incidente în cazul persoanei a cărei candidatura la alegerile prezidențiale din anul 2024 a fost contestată în Dosarul nr. 3043F/2024, neexistând o hotărâre judecătorească definitivă de interzicere a dreptului acestei persoane de a fi aleasă care să fi fost depusă la dosar.**

15. Considerăm că procedura legală pentru depunerea candidaturii, respectiv cea de contestare a candidaturii la alegerile prezidențiale sunt aspecte care influențează caracterul efectiv al unui drept electoral. **În absența unuia dintre cazurile expres prevăzute de Constituție sau de lege, menționate mai sus, apreciem că, prin interpretarea propriei competențe, Curtea Constituțională nu poate să stabilească noi condiții de eligibilitate a căror neîndeplinire constatată direct de Curte, să conducă la interdicția de a candida.**

III. Dreptul la un proces echitabil

16. Hotărârea majorității a convertit contenciosul electoral obiectiv prevăzut de lege într-un contencios electoral subiectiv prin asumarea verificării comportamentelor, faptelor, declarațiilor unui candidat la funcția de Președinte al României. Această convertire nu fost însoțită și de garanțiile specifice dreptului la un proces echitabil: asigurarea contradictorialității, asigurarea dreptului la apărare al persoanei al cărei comportament neconstituțional este evaluat și asigurarea unei proceduri de administrare și contestare a probelor/soluției.

Într-o altă competență a Curții care privește judecarea contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic, toate aceste garanții ale dreptului la un proces echitabil sunt asigurate potrivit Legii nr. 47/1992, fiind prevăzută judecarea contestației *pe baza probelor administrate, cu citarea contestatorului, a partidului politic a cărui constituționalitate este contestată și a Ministerului Public*. Cu atât mai mult în cazul unei condiții de eligibilitate care ar afecta însuși dreptul electoral de a fi ales al unei persoane, apreciem că legiuitorul, dacă ar fi considerat să legifereze o astfel de condiție, ar fi prevăzut și garanțiile necesare respectării dreptului la un proces echitabil.

17. În concluzie, considerăm că legiuitorul a reglementat expres și limitativ cadrul legal pentru exercitarea unui contencios electoral obiectiv care permite verificarea unor condiții legale obiective și care are ca finalitate asigurarea unui proces electoral echitabil și just. Alte condiții care vizează comportamente, fapte, declarații ale unui candidat conferă contenciosului electoral un caracter subiectiv, iar procedura în cadrul acestuia nu poate fi derulată în absența cadrului legal privind un proces echitabil, cu toate garanțiile procesuale aferente acestuia, conform jurisprudenței Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului.

JUDECĂTOR,

Laura Iuliana SCÂNTEI